

110 éve született vitéz Páll Miklós

Zala megye mai állami (kincstári) erdőterületeinek jelentős része az 1945. évi földreform előtt a herceg Esterházy hitbizományhoz tartozott. A trianoni békediktátumot követő időszakban a megye mai közigazgatási határát tekintve, a hitbizománynak Bánokszentgyörgyön, Lentiben, Szentpéterföldén, Lendvaujfaluban (később Tornyiszentmiklós székhellyel) és Zalabaksán erdőgondnokságai, Lentiben és Csömödérben fűrészüzemei működtek, amelyek országosan is kitűntek kvalifikált szakembereikkel, magas szervezethez jutással, a kor színvonalát meghaladó gazdálkodásukkal.

A világháború után, a '20-as évek első felében olyan kiváló egyéniségek kerültek Zalába a hitbizományhoz, mint *Lámfalussy Sándor*, *Barlai Ervin* és *Páll Miklós* erdőmérnökök. Közülük az 1921-ben érkezett *Lámfalussy Sándor*, a lenti és csömödéri üzemek tervezője, a Lenti hercegi Erdőfelügyelőség vezetője, 1939-1945 között már a hitbizomány soproni erdőigazgatóságának élén állt, míg 1948-1961 között soproni egyetemünk jogelődeinek erdőhasználati tanszékét vezette neves egyetemi tanárként.

Barlai Ervin alig egyéves bánokszentgyörgyi és eszterházi rövid gyakornokoskodása után, 1924-ben került a hitbizományhoz tartozó Kerkavölgyi Faipari Rt.-hez Lentibe, ahonnan országosan ismert fűrészüzemvezetőként távozott 1941-ben a visszacsatolt Munkácsra, ahol a Latorca Ipari és Gazdasági Rt.-nél műszaki igazgatói beosztásban 180 ezer hektár erdő gazdálkodását és öt fűrészüzem munkáját irányította. Az ő pályafutásának csúcspontja az 1946-1949 közötti időszak fémjelezte, amikor első számú vezetőként a magyar államerdészetet szervezte és irányította, *Bedő Albert* és *Kaán Károly* méltó utódaként.

A harmadik jelentős egyéniség, *Páll Miklós* erdőmérnök 1921 őszén érkezett Zalába. Az ő munkásságáról a szakirodalomban kevesebbet olvashattunk, s ezért is tartom szükségesnek, hogy születési évfordulójára emlékezve bemutassam e egyszerű gyakorlati szakembert, akinek szaktudásánál talán csak szíve és embersége volt nagyobb.

Páll Miklós 110 esztendeje, 1894-ben az erdélyi Nyárádszeredán született, ahol édesapja – id. Páll Miklós erdőmérnök – magyar királyi főerdészként dolgozott. Később a család Aradra költö-

zött, mivel az édesapja az aradi székely Magyar Királyi Erdőfelügyelőség vezetője lett. A fiatal Miklós 1912-ben érettségizett, s még ugyanezen év őszén felvették a selmecbányai M. Kir. Bányászati és Erdészeti Főiskolára. Érdekességgént említem meg, hogy ugyanekkor, az 1912/1913-as tanév kezdetén lett a főiskola rektora a későbbi apósa, az európai hírű kohász szakember, *dr. Barlai Béla* főiskolai rendes tanár, aki egyébként Barlai Ervinnek is édesapja volt.

A világháború kitörése – mint annyi más sorstársának – Páll Miklósnak is megszakította tanulmányait, 1914 őszén behívták katonának. Végigharcolta a háborút, s többszörösen kitüntetett tűzerőhadnagyként szerelt le 1918 decemberében. Hősies katonai magatartásáért – a szükséges kitüntetések birtokában – később, 1940-ben megkapta a vitézi címet.

A háború befejeződése után, 1920 tavaszán már a Selmecbányáról Sopronba menekült és települt Bányászati és Erdészeti Főiskolán tette le államvizsgáit. Ez alkalomból figyelt fel rá Kaán Károly – a vizsgabizottság elnöke –, aki azonnal álláslehetőséget biztosított számára a Földművelésügyi Minisztériumban. Feladata – *Magyar Pál* későbbi országos hírű szakemberrel együtt – az akkor induló Alföldfásítás irányítása lett. Ezt a munkakörét bő egy esztendőig látta el, mert *Rimler Pál*, a herceg Esterházy hitbizomány erdőigazgatója megismerte, zalai állást ajánlott fel részére, amit ő Kaán Károly engedélyével, el is fogadott. Így került 1921. szeptember 1-i hatállyal két éves próbaidőre segéderdő-

mérnökként a bánokszentgyörgyi erdőgondnoksághoz.

A '20-as évek eleje jelentős változást hozott a hitbizomány zalai erdőgazdálkodásában, az erdők bérbeadásáról végleg áttértek a Kaán Károly által már korábban is erőteljesen szorgalmazott belterjes gazdálkodásra, az úgynevezett házi kezelésre. Mindez szervezeti változással is együtt járt, s Szentpéterföldén új erdőgondnokság kialakítása vált szükségessé. A gondnokság élére a hamar bizonnyított, tehetséges fiatal erdőmérnököt, Páll Miklóst nevezték ki. Ebben a beosztásában dolgozott azután majdnem két évtizeden át, 1941 nyaráig, miközben 1936-ban erdőmesterré léptették elő.

Az első világháborús gazdasági viszonyok, s nem utolsósorban a korábbi, bérleti külterjes gazdálkodás súlyos hibái – például a fák lábán való tömeges eladása – miatt az új erdőgondnokság területén rengeteg elhagyott és elhanyagolt, felújítatlan vágásterület volt. A bükkösöket erőteljesen kiritkították, nagyon sok beteg, túlkoros egyedet hagyva hátra. Igen gyakori volt felújítógátások helyett a tarvágás alkalmazása. A fiatal erdőgondnok első és legfontosabb feladata így az erdőművelési sebek begyógyítása volt. Kezdeti lépésként csemetekerteket létesített, majd a helyben megnevelt ültetési anyaggal szisztematikusan megkezdte a rengeteg üres vágásterület felújítását.

A házi kezelés bevezetésének hatására végre a gyakorlatban is megvalósult a bükkösökben a természetes felújítógátások alkalmazása, s ezzel új és nagyon sikeres korszak kezdődött a hitbizományi erdőgazdálkodásban. A szakszerű munka eredményeként kiváló minőségű bükkösök keletkeztek, amelyek napjainkban a Zalaerdő Rt. csömödéri és bánokszentgyörgyi erdőszeteinek büszkeségei.

A faanyagmozgatás és -szállítás terén abban az időben igen jelentős szerepet játszottak a fogatok. A fogatosokat a környező falvakból verbuválták, ami a munkaszervezésben igen sok bizonytalansági tényezőt rejtett magában. Az erdőgondnok hamar találkozott e problémával, s ezt megoldandó, az erdőgondnokság részére saját fogatgazdaságot hozott létre. Forradalmi újdonságnak számított az a lépése is, amikor a gondnoki irodát és az erdészlakásokat üzemi telefonvonallal köttette össze. Ilyen és hasonló munkaszervezési megoldásai

példaértékűek voltak a többi hitbizományi erdőgondnokság részére is.

A '20-as évek elején a szentpéterföldi erdőterületen alig volt épkezéskor erre is külön figyelmet kellett fordítani az erdőgondnoknak. Mérnöki igényessége e téren is hamar megmutatkozott, s alig néhány esztendő alatt példás rendet teremtett. Az erdőgondnokság épületét fokozatosan bővítette, korszerűsítette. Halastavakat – tógazdaságot –, gyümölcsöst létesített, s szemet gyönyörködtető, mintaszerű majorgazdaságot alakított ki.

Leleményességét dicsérte az is, amikor 1925-ben Sopronból megszerezte a hitbizomány kiállítási célra készített fa-épületét, és azt a gondnokság területén vadászháznak rendezte be. Ez a kis, hangulatos faépítmény lett azután 1925 és 1936 között, minden év őszén – szarvasbőgés idején –, József főherceg kedvenc szálláshelye, aki a hitbizománytól 12 éven át bérelte vadászat céljára az erdőgondnokság erdőterületét. A tucatnyi év alatt a főherceg 108 gím-bikát ejtett el itt, köztük néhány kapitális egyed is. A főherceg irodalmi visszaemlékezéseiben sem felejtkezett el zalai vadászatairól, s külön is meleg szeretettel említi Páll Miklós erdőgondnok nevét, akit gyakran tudósított kedves hangú levelezőlapokon, az ország más tájain elért vadászsikereiről.

Páll Miklós tizennyolc évet szolgált Szentpéterföldön, amikor 1941-ben megüresedett a bánokszentgyörgyi gondnokság erdőgondnoki posztja. Kérte áthelyezését, s csakhamar új állomáshelyén – pályafutása első két esztendejének színhelyén –, Bánokszentgyörgyön folytatta munkásságát.

Páll Miklós személyét, emberségét a falvak lakossága részéről már előző, szentpéterföldi gondnoksága idején megkülönböztetett tisztelet övezte. Abban az időben Zala megyének ezen isten háta mögötti részén különösen nagy szegénységben, elmaradottságban élt a lakosság. Az erdőgondnok mindent elkövetett annak érdekében, hogy a maga szerény lehetőségeivel is segítsen a hozzáforduló embereken. A legszegényebbeket akár ingyenesen is, épületfával, tűzifával segítette, míg kedvezményesen igen sok családot támogatott hasonló beszerzések alkalmával. Erdei munkásai mindig számíthattak rá. Külön is vigyázott arra, hogy bérüket és járandóságukat a megállapodottak szerint kapják meg. A falvak lakói közül sok szegény ember kapott nála munkát,

ami akkor igen sokat számított, hiszen az erdőn kívül más munkaalkalom szinte nem is volt. A fiatal és tehetséges munkásait külön is felkarolta, bejuttatva őket az esztergomi erdőőri iskolába, majd sikeres végzésük után foglalkoztatta őket a gondnokságnál. Több kiváló erdészt is kinevelt így módon.

Az 1941-es esztendő hazánk történelmének súlyos éve, az ország II. világháborús hadba lépésének időpontja. Az elkövetkező nehéz években mutatkozott meg igazán vitéz Páll Miklós erdőgondnok emberi nagysága, ember-társai iránt érzett felelősségérzete, amikor egy vesztébe rohanó országban az életben maradás vagy a halál lett a központi kérdés.

A háború alig három év múltán elérte hazánk területét is. Vitéz Páll Miklós erdőgondnokot, mint hadviselt, kiváló tartalékos tisztet 1944-ben kinevezték a bánokszentgyörgyi körzet katonai parancsnokának, századosi rangban. Első ténykedései közé tartozott, hogy az erdőgondnokságot hadiüzemmé nyilvánította, s így nagyon sok embert – köztük fiatal leventéket – az erdőn tudott foglalkoztatni, megmentve ezzel őket a katonaságtól, illetve az elhurcolástól.

Az erdőgondnokot 1944 végén és 1945 elején nagyon sok zaklatás érte. Gyakori volt a letartóztatása és kihallgatása a helyi szovjet parancsnokság részéről, nemegyszer életveszélyes helyzetbe is került. Elengedését, megmenekülését a környék lakossága minden esetben nagy örömmel és megnyugvással fogadta.

Az erdőgondnok megpróbáltatásai a háború befejeződése után sem értek véget. Miután belépett a Kiszgazda Pártba, ebből adódtak a közelgő választások előtt komoly kellemetlenségei. Az emberek körében joggal népszerű erdőgondnok személye nem csekély félelmet keltett a politikai ellenfelek szemében, ezért Budapestre szállították vizsgálati fogságba, s ahonnan csak a választások után engedték haza családjához.

Páll Miklós erdőgondnok a zalai hitbizományi erdők államosítása után kezdetben még a helyén maradt, és 1946 végéig vezette a Bánokszentgyörgyi Állami Erdőgondnokságot. Erre az időszakra esett az erdei vasút államosítása is, melynek kapcsán érdemes megemlíteni az erdőgondnok korrektségének, szavahihetőségének egyik szép példáját. A vasútvonal építéséhez ugyanis ingyenes területbiztosítással járult hozzá Bánokszentgyörgy község lakossága.

Ennek fejében az erdőgondnok garantálta, hogy az emberek mezőgazdasági terményeiket ingyen szállíthatták a vasúton. Mindezt az államosítás után is biztosítani akarta, s az ügyben még a minisztériumig is elment, s nem rajta múlt, hogy az elutasítás falaiba ütközött. Az 1947-es esztendő az erdőgondnokot már új beosztásában találta, felügyeleti tisztnek nevezték ki, és főtanácsosi címet kapott. Hat zalai állami erdőgondnokság, valamint a lenti és csömödéri fűrészüzem, s a faraktár az erdei vasúttal tartozott felügyelete alá.

1949-re az embertelen diktatúra egyre leplezetlenebbül mutatta meg igazarcát. Az országban az ellenségkeresés jegyében napirenden volt az ártatlan emberek tömeges elhurcolása, börtönbe vetésük, vagy kitelepítésük. A hitbizományi erdőtisztek sorsa is bizonytalanlanná vált, akiket a politikailag megbízhatatlanok közé soroltak. Páll Miklóst Zalaegerszegre helyezték, majd kérésére később Zalabaksára helyezték át szakfelügyelőnek. Itt érte 1957-ben a nyugdíjazás, a sok megaláztatás után már megromlott egészségi állapotban. Két évvel később, 65 éves korában – örökre itt hagyva szeretett zalai erdeit –, hunyt el. Hamvai a nagykanizsai köztemetőben nyugszanak.

Páll Miklós nemcsak kiváló gyakorlati szakember volt. Széles körű tapasztalataira épült gondolatait, véleményét – ha szükségszerűnek érezte – írásban is rögzítette. Szakcikkei közül kiemelhetjük az Erdészeti Lapokban 1930-ban megjelent Erdőgazdasági problémák, vadkárok című tanulmányát, valamint Az ERDŐ című szaklapban 1952-ben megjelent dolgozatát a Termelékenységekben visszasett (rontott) erdők felújítása témakörben. Feltétlenül említést érdemel egy fontos előadása is, amelyet Budapesten az OEE központjában tartott az '50-es évek elején, a Tájí erdőművelés bevezetésének lehetőségei Zalában címmel. Későbbiekben ezen előadásának anyaga alapvetésül szolgált a Tájí erdőművelési irányelvek és eljárások című országos utasítás elkészítésénél.

Vitéz Páll Miklós erdőgondnok példamutatón kiemelkedő szakmai életútja örökre összefonódott a herceg Esterházy hitbizomány 1920-1945 közötti negyedszázados erdészeti sikerkorszakával, ezért is fontos, hogy az előljáróban említett, Zalából indult jeles kor- és munkatársai mellett az ő nevét és emlékét is megőrizze a magyar erdészettörténet.

Dr. Baráth László